

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ СОЦІАЛЬНО ЗНАЧУЩИХ ТОВАРІВ: ЯКИМИ ПОВИННІ БУТИ ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.

Високі ціни і низькі доходи – одна із загроз соціально-економічній безпеці України. Проте бенефіціарами державного цінового регулювання є велика кількість споживачів, які адресно не потребують соціальної підтримки. Тому надання адресної підтримки споживачам у вигляді пільг, субсидій та дотацій повинні стати пріоритетом соціальної політики.

Пунктом 16 частини першої статті 1 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення» визначено, що «ціноутворення - процес формування та встановлення цін», а пунктом 15 встановлено, що ціна – «виражений у грошовій формі еквівалент одиниці товару».

Офіс ефективного регулювання на підставі офіційної статистики Держстату розрахував, що загальна кількість суб'єктів на продукцію, роботи, послуги яких розповсюджується державне цінове регулювання, становить майже 80 тис. одиниць, в яких працює понад 1,5 млн осіб. Частка відповідних галузей у ВВП складає 18%, відповідних товарів і послуг у споживчому кошику – 26%»¹.

Основні напрями державної цінової політики визначено частиною 1 статті 4 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення». Державна цінова політика є складовою частиною державної економічної та соціальної політики.

На перших курсах у більшості вищих навчальних закладів студентам на курсах мікроекономіки викладається концепція, що вільні ринки часто створюють неефективний розподіл товарів та послуг. Як наслідок, на окремих ринках товарів, робіт та послуг виникає ситуація, що називається стійкий нерівноважний стан. Тобто це ситуація, за якої кількість пропонованих товарів, робіт та послуг не співпадає з платоспроможним попитом на них. В законодавстві України також є різноманітні норми, що запобігають нерегульованим ринкам. Серед інших регулюючих норм, пункт 14 частини 1 статті 1 Закону України від 01.07.2014 р. № 1555-VII «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» визначив послуги, що становлять **загальний економічний інтерес**, як послуги, пов'язані із задоволенням особливо важливих загальних потреб громадян, що не можуть надаватися на комерційній основі без державної підтримки. Реєстр програм державної допомоги ведеться Антимонопольним комітетом України за адресою: <http://pdd.amc.gov.ua/portal/registry/registryofstateaid/list>.

Одним із основних показників нерівноважного стану є високий рівень споживчої інфляції, а опосередковано рівень промислової інфляції на товари, роботи та послуги, які напряму не споживаються кінцевими споживачами. У 2021-му році було побито антирекорд промислової інфляції з 1996-го року – загальнодержавна становила 62,2% річних.

Попри те, що рівень споживчої інфляції у 2021-му році був значно нижчим, можна прогнозувати виникнення

¹¹ Див.: https://cdn.regulation.gov.ua/9b/4c/45/cd/regulation.gov.ua_%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7-%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%86%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf.

кризової ситуації у певних переробних галузях економіки і подальших провалів у соціально-економічній політиці, у регіональному людському розвитку, та в інших сферах державного регулювання. Результатом може стати ситуація, схожа на ту, що виникла у Казахстані на початку січня 2022-го року, якою можуть скористатись зовнішні сили.

Заходи державного втручання з метою введення того чи іншого ринку у стійкий рівноважний стан (еквілібріум) зі сторони центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування можуть впливати як на попит на соціально значущі товари, роботи і послуги, так і на їхню пропозицію. Або ж можуть впливати одночасно. Розглянемо деякі потенційні та запроваджені заходи впливу як на попит, так і на пропозицію, які можуть вводити постачання та споживання товарів, що мають істотну соціальну значущість, у стійкий рівноважний стан.

Регулювання пропозиції соціально значущих товарів: цінове та кількісне.

Відповідно до ч. 1 статті 192 Господарського кодексу України від 2003 року, «політика ціноутворення, порядок встановлення та застосування цін, повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо встановлення та регулювання цін, а також контролю за цінами і ціноутворенням визначаються законом про ціни і ціноутворення, іншими законодавчими актами». Схоже визначення міститься і у частині другій статті 191 Господарського кодексу України, відповідно до якої «державне регулювання цін здійснюється згідно із Законом України «Про ціни і ціноутворення». Абзацом 7 ч. 2 статті 12 Господарського кодексу України регулювання цін і тарифів віднесено до основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання.

Закон України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення» у частині 1 статті 12 визначив, що «державні регульовані ціни запроваджуються на товари, які справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, мають істотну соціальну значущість, а також на товари, що виробляються суб'єктами, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку». На всі інші товари статтею 190 Господарського кодексу України та статтею 11 цього Закону України встановлюються вільні ціни.

Частиною 1 статті 13 цього Закону України визначено, що державне регулювання цін здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади, державними колегіальними органами та органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень шляхом:

- 1) установа обов'язкових для застосування суб'єктами господарювання певних видів цін, рівнів торговельної надбавки (націнки, винагороди), нормативів рентабельності, винагороди, доплат та знижок.
- 2) запровадження процедури декларування зміни ціни та/або реєстрації ціни, тобто відповідно до частини 3 пункту 1 статті 1 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення», «інформування суб'єктом господарювання у встановленому порядку органів державного регулювання і контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення про наміри встановлення та застосування ціни, відмінної від поточної».²

Другий спосіб державного цінового регулювання у вигляді процедури декларування зміни ціни та/або реєстрації ціни (1% товарообігу, охопленого регулюванням у попередні роки) у першу чергу потрібен для моніторингу показників регіонального соціально-економічного розвитку шляхом державного спостереження у сфері ціноутворення, він також використовується для видачі документів дозвільного характеру, наприклад, при застосуванні Постанови Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 240 «Питання декларування

² Декларування зміни ціни та/або реєстрація ціни оприлюднюються на таких веб-ресурсах: <https://price.consumer.gov.ua>, <https://declaration.consumer.gov.ua>. Суб'єкти господарювання зобов'язані декларувати збільшення роздрібних цін на товари, що мають істотну соціальну значущість та товари протиепідемічного призначення на вимогу Постанови КМУ від 22.04.2020 р. № 341, відповідно до якої ціни на товари встановлюються та змінюються постачальниками (а саме, дистриб'юторами та виробниками), у той час як торговельні заклади лише роблять націнку до закупівельної ціни. Залежно від відсотку зростання ціни, роздрібним продавцям дозволяється реалізовувати товари через 3, 14 та 30 днів після декларування зміни вартості.

зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби»³, коли приймається рішення про декларування. Проте такий вид дозвільних документів надалі не врегульовано ані Законом України від 6 вересня 2005 року № 2806-IV «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»⁴, ані Законом України від 19 травня 2011 року № 3392-VI «Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності»⁵.

Перший спосіб державного цінового регулювання, відповідно до статті 13 законодавства про ціни, передбачає застосування шести можливих механізмів:

- фіксованих цін - 72% товарообігу, охопленого регулюванням у попередні роки,
- граничних цін - 14% товарообігу, охопленого регулюванням у попередні роки,
- граничних рівнів торговельної надбавки (націнки) та постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди) – 9% товарообігу, охопленого регулюванням у попередні роки,
- граничних нормативів рентабельності – 3,5% товарообігу, охопленого регулюванням у попередні роки,
- розміру постачальницької винагороди – 0% товарообігу, охопленого регулюванням у попередні роки,
- розміру доплат, знижок (знижувальних коефіцієнтів) – 0,5% товарообігу, охопленого регулюванням у попередні роки.

Наслідком законодавчого поділу частиною 1 статті 12 Закону України № 5007-VI товарів на три групи:

- 1) такі що справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін (надалі визначальний плин не визначено ні у цьому законі, ні у підзаконних законодавчих актах),
- 2) такі що мають істотну соціальну значущість,
- 3) такі що виробляються суб'єктами, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку, стало створення окремих блоків законодавства та підзаконних нормативно-правових актів.

Проте таке законодавче групування товарів, що підлягають державному регулюванню, не відповідає чомусь досі не скасованій Постанові Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1995 р. N 135, яка затвердила Положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень. Не зважаючи на те, що визначення чіткої процедури запровадження державного цінового регулювання щодо суб'єктів господарювання, які порушують вимоги законодавства про захист економічної конкуренції, у вигляді нової Постанови Кабінету Міністрів України, яка повинна була замінити Постанову КМУ 22 лютого 1995 р. N 135, було передбачене ще п. 126 Плану пріоритетних дій Уряду на 2020 рік, затвердженого розпорядженням КМУ від 9 вересня 2020 р. № 1133-р.

Для **третьої групи товарів**, що виробляються суб'єктами, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку, застосовуються у тому числі норми Закону України від 11 січня 2001 року № 2210-III «Про захист економічної конкуренції», Закону України від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закону України від 20 квітня 2000 року № 1682-III «Про природні монополії», Закону України від 26 листопада 1993 року № 3659-XII «Про Антимонопольний комітет України», підзаконних нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, Антимонопольного комітету України та інших органів. Зокрема, розпорядженням Антимонопольного комітету України N 4-р від 1.04.1994 року затверджене Положення про порядок погодження з органами Антимонопольного комітету України рішень органів державної влади, органів адміністративно-господарського управління та контролю, органів місцевого самоврядування щодо демонополізації економіки, розвитку конкуренції та антимонопольного регулювання.

Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів визначила перелік нормативно-правових актів, відповідно до яких складено перелік питань щодо проведення заходу державного нагляду (контролю) у сфері епідемічного благополуччя населення⁶. У зазначеному переліку нормативно-правові акти поділені на:

- 1) універсальні для всіх видів товарів, такі як Закон України № 877-V від 05 квітня 2007 «Про основні засади

³³ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/240-2014-%D0%BF#Text>.

⁴ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>.

⁵ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3392-17#Text>.

⁶ Див.: <https://dpss.gov.ua/storage/app/sites/12/perelik-npa-2021-1.pdf>.

державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності», що є загальними для всіх трьох видів товарних груп;

1.1) такі, що забезпечують державне регулювання цін на продовольчі товари;

1.2) такі, що забезпечують державне регулювання цін на лікарські засоби та вироби медичного призначення ;

1.3) такі, що забезпечують державне регулювання цін (тарифів) на житлово-комунальні послуги;

1.4) такі, що забезпечують державне регулювання цін (тарифів) на транспортні послуги;

1.5) такі, що забезпечують державне регулювання цін і тарифів на зв'язок загального користування;

1.6) такі, що забезпечують державне регулювання платних послуг.

№	Орган держ. нагляду	Повноваження.
1	Держпродспоживслужба.	<p>У складі головних управлінь Держпродспоживслужби в областях, Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі створено сектори контролю за регульованими цінами. У додатку 1 до цього огляду наведено веб-адреси цих секторів головних управлінь Держпродспоживслужби.</p> <p>За результатами перевірок у разі встановлення порушень державної дисципліни цін до суб'єктів господарювання – порушників застосовуються адміністративно-господарські санкції відповідно до ст. 20 Закону України «Про ціни та ціноутворення» та надаються органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, суб'єктам господарювання обов'язкові до виконання приписи про усунення порушень вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін.</p> <p>Також Держпродспоживслужба оприлюднює річні звіти про проведені заходи державного нагляду (контролю) за регульованими цінами у вигляді планових та позапланових перевірок сектору житлово-комунальних послуг, за фармацевтичним ринком, за ринком продовольства, у сфері енергетики, у сфері електроенергетики.</p> <p>Критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням суб'єктами господарювання вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін Державною службою з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, затверджені Постановою КМУ від 12 грудня 2018 р. № 1064⁷, відповідно до яких суб'єктів господарювання поділено на таких що:</p> <ol style="list-style-type: none">1) з високим ступенем ризику - перевірки ≤ 1 раз на рік,2) з середнім ступенем ризику - перевірки ≤ 1 раз на два роки,3) з незначним ступенем ризику - перевірки ≤ 1 раз на п'ять років. <p>Уніфіковану форму акта, складеного за результатами проведення планової (позапланової) перевірки за дотриманням суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері формування, встановлення та застосування державних регульованих цін затверджено наказом Мінекономіки України від 26.08.2020 р. № 1637⁸.</p>
2	НКРЕКП.	<p>НКРЕКП здійснює повноваження зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері ціноутворення на підставі Закону України «Про природні монополії», Закону України «Про ринок електричної енергії», Закону України «Про ринок природного газу», Закону України «Про трубопровідний транспорт», Закону України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та</p>

⁷ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1064-2018-%D0%BF#n34>.

⁸ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-20#n7>.

№	Орган держ. нагляду	Повноваження.
		використання скидного енергопотенціалу», Закону України «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», Закону України «Про теплопостачання», Закону України «Про питну воду та питне водопостачання», Закону України «Про НКРЕКП», Закону України «Про відходи», Закону України «Про охорону атмосферного повітря» та Закону України «Про житлово-комунальні послуги».
3	Антимонопольний комітет.	Відповідно до статті 3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», Закону України «Про захист економічної конкуренції» (далі – Закон про конкуренцію), Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».
4	Мінагрополітики.	Відповідно до статті 9 Закону України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру» Мінагрополітики наділене функцією з державного нагляду (контролю) у сфері ціноутворення. Державний нагляд (контроль) за дотриманням мінімальних цін при купівлі-продажу цукрових буряків для виробництва та при реалізації цукру.
5	Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ).	Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 11.11.1997 року № 328 «Про затвердження Порядку встановлення цін (тарифів) на екстрену медичну допомогу, що надається іноземним громадянам державними та комунальними закладами охорони здоров'я України».
6	Державна податкова служба України.	Відповідно до підпункту 191.1.18 пункту 191.1 статті 19 ¹ Податкового кодексу України, ДПСУ забезпечує контроль за дотриманням суб'єктами господарювання, які провадять роздрібну торгівлю тютюновими виробами, вимог законодавства щодо максимальних роздрібних цін на тютюнові вироби, встановлених виробниками або імпортерами таких виробів та за дотриманням суб'єктами господарювання, які провадять оптову або роздрібну торгівлю алкогольними напоями, вимог законодавства щодо мінімальних оптово-відпускних або роздрібних цін на такі напої. ДПСУ проводить планові та позапланові перевірки сектору.
7	Органи місцевого самоврядування.	Відповідно до статті 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать делеговані повноваження зі здійснення відповідно до закону контролю за дотриманням цін і тарифів. Відповідно до частини 1 статті 15 Закону України «Про ціни і ціноутворення», «Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування , які встановили державні регульовані ціни на товари в розмірі, нижчому від економічно обґрунтованого розміру, зобов'язані відшкодувати суб'єктам господарювання різницю між такими розмірами за рахунок коштів відповідних бюджетів». Згідно з ч. 1 статті 23 Закону України від 22 вересня 2016 року № 1540-VIII «Про НКРЕКП», «збитки, завдані суб'єкту господарювання, що провадить діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, внаслідок прийняття Регулятором неправомірного рішення, дій чи бездіяльності Регулятора, підлягають відшкодуванню в порядку, передбаченому законом». А відповідно до ч. 2 цієї ж статті, «посадові особи Регулятора несуть персональну відповідальність за зловживання владою або службовим становищем, за бездіяльність, невиконання або неналежне виконання своїх службових обов'язків, у тому числі за розголошення відомостей, що становлять комерційну таємницю, у порядку, встановленому законом».
8	Місцеві органи виконавчої влади.	Відповідно до статті 6 Закону України «Про житлово-комунальні послуги», до

№	Орган держ. нагляду	Повноваження.
		повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері житлово-комунальних послуг належить ліцензування певних видів господарської діяльності відповідно до закону та здійснення контролю цін/тарифів на житлово-комунальні послуги.

2) вузькогалузеві, такі як Закон України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру», що регулює адміністративно-господарські санкції у вигляді штрафів для випадків поставок цукру на внутрішній ринок понад встановлену квоту або реалізації його за цінами, що нижчі від визначеної мінімальної ціни.

Загалом, Офіс ефективного регулювання нарахував 618 нормативно-правових актів у сфері державного цінового регулювання, не враховуючи нормативно-правові акти місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Державна реєстрація нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади передбачена Положенням, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів від 28.12.1992 № 731»⁹.

№	Кіль-ть НПА	%	
1	98	16	Закон України.
2	8	1	Постанова Верховної Ради України.
3	185	30	Постанова Кабінету Міністрів України.
4	33	5	Розпорядження Кабінету Міністрів України.
5	12	2	Інше.
6	29	5	Акт часів СРСР.
7	13	2	Рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ).
8	92	15	Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП).
9	7	1	Указ Президента України.
10	141	23	Наказ Центрального органу виконавчої влади.
	618	100	Усього нормативно-правових актів.

Джерело: Офіс ефективного регулювання BRDO.

Один із найповніших переліків встановлених повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів) затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. № 1548, зміни до якої станом на січень 2022 року вносились 85 разів. Проте як розрахував Офіс ефективного управління, Постановою Кабінету Міністрів України № 1548 було визначено повноваження 18-ти центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій щодо регулювання цін і тарифів у 43-х сферах. Проте при аналізі «було виявлено 139 сфери (в 3,2 рази більше, аніж визначено Постановою КМУ № 1548), в яких здійснюється державне цінове регулювання», в яких регулюються 984 позиції продукції, товарів, робіт та послуг, що здійснюється 30-ма різними органами.

№	Кіль-ть сфер, у яких здійснюється державне цінове регулювання.	%	
1	74	53	Закон України.
2	54	39	Постанова Кабінету Міністрів України.
3	3	2	Акт часів СРСР ¹⁰ .
4	3	2	Указ Президента України.
5	5	4	Інші акти центральних органів виконавчої влади.

⁹ Див.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF>.

¹⁰ Див.: Збірник цін на проектні роботи для будівництва, затверджений Наказом Міністерства нафтової промисловості СРСР від 14.04.1987 р. N 254 (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0254400-87#Text>).

№	Кіль-ть сфер, у яких здійснюється державне цінове регулювання.	%	
	139	100	Усього нормативно-правових актів.
	20	14,4	у т.ч. неактуальних.

Джерело: *Офіс ефективного регулювання BRDO.*

Тобто, згідно з даними дослідження, проведеного Офісом ефективного регулювання, Постанова КМУ № 1548 охоплює 30% випадків державного цінового регулювання, а тому не є універсальним нормативно-правовим актом, який визначає повноваження різних органів. Водночас, було знайдено відсутність підзаконних нормативно-правових актів у випадках, передбачених Законами України:

№	Закон України	Підзаконний НПА.	Прогалини у нормативно-правовому регулюванні.
1	Стаття 31 Закону України «Про житлово-комунальні послуги».	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку формування тарифів на послуги з вивезення побутових відходів» від 26.07.2006 № 1010.	Порядок відшкодування втрат підприємств, що виникають протягом періоду розгляду розрахунків тарифів, встановлення та їх оприлюднення органом, уповноваженим встановлювати тарифи.
2	Стаття 7 Закону України «Про транспорт».		Порядок відшкодування збитків від безоплатних перевезень пільгових категорій громадян.
3	Частина 2 статті 22 Закону України «Про морські порти».		Розміри ставок портових зборів для кожного морського порту встановлюються національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту, відповідно до затвердженої нею методики. Відсутній орган, не затверджена методика.
4	Стаття 64 Закону України «Про телекомунікації».		Кабінетом Міністрів України не встановлений механізм компенсації збитків операторам провайдерів телекомунікацій з істотною ринковою перевагою на ринках певних телекомунікаційних послуг, а також операторам фіксованого проводового зв'язку, які здійснюють або мають намір здійснювати діяльність в окремих регіонах України, де недостатньо задоволено попит споживачів на загальнодоступні телекомунікаційні послуги.
5	Частина 3 статті 2 Закону України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру».		Кабінет Міністрів України не затвердив Порядок та умови розподілу обсягів виробництва цукру в межах квоти «А».
6	П.3.3.2 статті 3 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України».		Після 2015-2016 рр. Кабінетом Міністрів України не затверджувався Перелік окремих об'єктів державного цінового регулювання з числа об'єктів, визначених підпунктом 3.3.1 цього Закону.
7	Стаття 3 Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні».		Відсутні як орган, так і механізм встановлення доплат до ціни сільськогосподарської продукції, яка вироблена в місцевостях, що віднесені до гірських, та реалізується державі виробниками таких населених пунктів.

№	Закон України	Підзаконний НПА.	Прогалини у нормативно-правовому регулюванні.
8	Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу».		Держава не створила систему моніторингу цін на основні види металопродукції та енергоносії, що використовуються підприємствами вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на виготовлення техніки і обладнання для агропромислового комплексу.
9	Закон України «Про державне оборонне замовлення».	Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. N 1552 «Про повноваження щодо регулювання цін (тарифів) на продукцію оборонного призначення» ¹¹ .	Відповідно до Закону України, регулювання цін на продукцію оборонного призначення здійснюється відповідно до порядку, визначеному законами України «Про публічні закупівлі» та «Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони». Проте Постановою КМУ № 1552 досі визначено, що Міністерство економіки здійснює регулювання цін на основні види продукції оборонного призначення.

Джерело: *Офіс ефективного регулювання BRDO.*

А перелік **другої групи товарів**, тобто, таких, що мають істотну соціальну значущість, за яким проводитиметься постійний моніторинг цін і тарифів на споживчому ринку регіонів, було визначено у тому числі Постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 2002 р. № 803. До переліку увійшли двадцять одна позиція продуктів харчування, три позиції окремих продуктів перероблення нафти та п'ять позицій товарів та послуг, які реалізуються за регульованими цінами і тарифами. Проблема з виконанням цієї Постанови КМУ полягає в тому, що відповідно до п. 3 Порядку проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку, «організація та безпосереднє проведення моніторингу цін і тарифів здійснюється Держцінінспекцією та її територіальними органами». А додатком до постанови Кабінету Міністрів України від 28 березня 2011 р. N 346 Державна інспекція з контролю за цінами та її територіальні управління були ліквідовані без правонаступництва. Надалі відповідні структурні підрозділи з цінової політики продовжували існувати у складі Мінекономіки України, оскільки абзацом третім підпункту 1 пункту 3 Постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459 «Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі» було визначено, що «основними завданнями Мінекономрозвитку є» забезпечення формування та реалізація державної цінової політики.

До того ж Законом України від 3 листопада 2016 року № 1728-VIII «Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» до 31 грудня 2018 року мораторій на проведення органами державного нагляду (контролю) планових заходів із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Взаємодія між Антимонопольним комітетом і Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України у сфері контролю за цінами організована відповідно до наказу Антимонопольного комітету України та Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 02.02.2005 N 1/27.

Дещо інший варіант переліку соціально значущих товарів, відповідно до частини 1 статті 12 Закон України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення», було визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 р. № 341 «Про заходи щодо стабілізації цін на товари, що мають істотну соціальну значущість, товари протиепідемічного призначення».

¹¹ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1552-96-%D0%BF#Text>.

Порівняльна таблиця. Соціально значущі товари та державне цінове регулювання.

	Постанова КМУ від 13 червня 2002 р. № 803.	Постанова КМУ від 22 квітня 2020 р. № 341.	Постанова КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1236. 41-4. Установлено на період дії карантину ¹² .	Постанова КМУ від 30 грудня 2021 р. № 1435, якою внесено зміни до постанови КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1236, установлено на період дії карантину, але не довше ніж до 30 квітня 2022 р. ¹³
1	Крупи гречані.	Крупа гречана.	Крупу гречану - 10% ОВЦ.	
2	Цукор-пісок.	Цукор-пісок.	Цукор-пісок - 10% ОВЦ.	
3	Борошно пшеничне вищого сорту.	Борошно пшеничне вищого сорту.	Борошно пшеничне вищого ґатунку - 10% ОВЦ.	Борошно пшеничне вищого ґатунку.
4	Макаронні вироби (вермішель з борошна пшеничного вищого сорту).	Макаронні вироби вітчизняного виробництва (вермішель з борошна пшеничного вищого сорту).	Макаронні вироби вітчизняного виробництва (вермішель з борошна пшеничного вищого ґатунку) - 10% ОВЦ.	
5	Молоко жирністю 2,5 відсотка.	Молоко пастеризоване жирністю 2,5 відсотка (у плівці).	Молоко пастеризоване жирністю 2,5 відсотка (у плівці) - 10% ОВЦ.	Молоко пастеризоване жирністю 2,5 відсотка (у плівці).
6	Хліб житньо-пшеничний.	Хліб житньо-пшеничний.	Хліб житньо-пшеничний - 10% ОВЦ,	Хліб житньо-пшеничний.
7	Яйця курячі.	Яйця курячі категорії С1.	Яйця курячі категорії С1 - 10% ОВЦ.	Яйця курячі категорії С1.
8	Птиця.	Птиця (тушка куряча).	Птицю (тушку курячу) - 10% ОВЦ.	Птиця (тушка куряча).
9		Вода мінеральна негазована.		
10	Масло.	Масло вершкове жирністю 72,5 відсотка.	Масло вершкове жирністю 72,5 відсотка - 10% ОВЦ.	
11		Природний газ.		

¹² Установлено граничний рівень торговельної надбавки в розмірі:

... не більше 10 відсотків,

...7 гривень з урахуванням ПДВ,

...5 гривень з урахуванням ПДВ) оптово-відпускної ціни,

, що нараховується до середньої вартості 1 літра бензинів автомобільних. Порядок декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 1222.

¹³ Установлено граничний рівень постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди) до ціни природного газу власного видобутку (без врахування рентних платежів) на рівні не більше 24 відсотків для задоволення потреб суб'єктів господарювання, основним видом діяльності яких є, зокрема, виробництво продовольчих товарів.

Торговельна надбавка за постачання природного газу власного видобутку для задоволення потреб суб'єктів господарювання, зазначених в абзаці першому цього пункту, встановлюється на рівні не вище 1 відсотка. Перелік із 6803 суб'єктів господарювання, основним видом діяльності яких є, зокрема, виробництво продовольчих товарів, що мають істотну соціальну значимість: борошна пшеничного (КВЕД - 10.61), молока пастеризованого (КВЕД - 10.51), хліба житньо-пшеничного (КВЕД - 10.71), яєць курячих (КВЕД - 01.47), птиці (тушка куряча) (КВЕД - 10.12) і олії соняшникової (КВЕД - 10.41), затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 05.01.2022 № 3.

	Постанова КМУ від 13 червня 2002 р. № 803.	Постанова КМУ від 22 квітня 2020 р. № 341.	Постанова КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1236. 41-4. Установлено на період дії карантину ¹² .	Постанова КМУ від 30 грудня 2021 р. № 1435, якою внесено зміни до постанови КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1236, установлено на період дії карантину, але не довше ніж до 30 квітня 2022 р. ¹³
12	Електрична енергія.	Електрична енергія.		
13		Бензин марки А-92.		
14	Бензин марки А-95.	Бензин марки А-95.	Бензин – до 5 грн. з ПДВ на літр.	
15	Дизельне паливо.	Дизельне пальне.	Дизельне паливо – до 7 грн. з ПДВ на літр.	
16		Батон.	Батон - 10% ОВЦ.	Батон.
17	Олія соняшникова.	Олія соняшникова.	Олію соняшкову - 10% ОВЦ.	Олія соняшникова.
18	Хліб з борошна пшеничного вищого сорту.			
19	Хліб з борошна пшеничного I сорту.			
20	Рис.			
21	Яловичина I категорії.			
22	Свинина* ¹⁴ .			
23	Сало*.			
24	Ковбаса варена I сорту.			
25	Сметана жирністю 20 відсотків.			
26	Сир м'який.			
27	Картопля.			
28	Сіль.			
29	Газ скраплений (пропан-бутан), що реалізується через мережу автозаправних станцій.			
30	Тверде паливо, що відпускається населенню для побутових потреб.			
31	Послуги міського пасажирського транспорту.			
32	Житлово-комунальні послуги з тепло-,			

¹⁴ Моніторинг проводиться лише на продовольчих ринках Автономної Республіки Крим, областей, мм. Києва та Севастополя.

	Постанова КМУ від 13 червня 2002 р. № 803.	Постанова КМУ від 22 квітня 2020 р. № 341.	Постанова КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1236. 41-4. Установлено на період дії карантину ¹² .	Постанова КМУ від 30 грудня 2021 р. № 1435, якою внесено зміни до постанови КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1236, установлено на період дії карантину, але не довше ніж до 30 квітня 2022 р. ¹³
	водопостачання, водовідведення, користування житлом (квартирна плата) та утримання житла.			

Джерело: www.rada.gov.ua.

Варто зазначити, що головною проблемою вибіркового державного цінового регулювання тих чи інших соціально значущих товарів є висока ймовірність припинення торговельними мережами приватної форми власності, які не є суб'єктами природних монополій, здійснення комерційної діяльності з роздрібною торгівлі деякими товарами, що мають соціальну значущість. Адже суб'єкти господарювання приватної форми власності за своєю юридичною природою не можуть бути зобов'язані постачати життєво необхідні продукти, які є збитковими. Наслідком масового виходу суб'єктів господарювання з того чи іншого виду економічної діяльності («картельної змови») може стати дефіцит тих чи інших соціально значущих товарів. Або ж принаймні суб'єкти господарювання припинять інвестувати у діяльність, пов'язану з постачанням соціально значущих товарів.

Серед видів регулювання, передбачених частиною 1 статті 13 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення» найбільш ризикованим **жорстким регулюванням** пропозиції було б встановлення фіксованих та граничних цін. Відповідно до статті 1 цього Закону України, «**фіксована ціна** - обов'язкова для застосування суб'єктами господарювання ціна, встановлена Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади та державними колегіальними органами або органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень та компетенції». Таке вибіркоче цінове регулювання пропозиції тих чи інших товарів потенційно є способом втручання, що може спричинити дефіцит. Проте по факту фіксовані ціни затверджувались у двох випадках:

- 1) на товари громадського використання (залізничні перевезення, електрична і тепла енергія, природний газ, транспортування вуглеводнів та нафтопродуктів трубопроводами, поводження з побутовими відходами),
- 2) у надзвичайних ситуаціях (війна, епідемія, стихійне лихо, кризовий стан, тощо).

Фіксована ціна також встановлюється у випадках, коли виробники можуть збільшувати ціни без відповідного економічного обґрунтування.

У свою чергу **гранична ціна** – «максимально або мінімально допустимий рівень ціни, який може застосовуватися суб'єктом господарювання», як це визначено абзацом 2 частини 1 статті 1 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення». Прикладом граничних цін є граничні тарифи на універсальні послуги поштового зв'язку, встановлені Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації.

Саме тому у випадку з соціально значущими товарами на 1-й квартал 2022-го року Кабінет Міністрів України обрав так зване **м'яке державне цінове регулювання**, а саме встановлення граничних рівнів торговельної надбавки (націнки) та постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди).

Абзацом 8 частини 1 статті 1 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення» визначено, що **постачальницько-збутова надбавка (постачальницька винагорода)** - сума витрат суб'єкта господарювання, що пов'язані з обігом товару та здійснюються в процесі його продажу (реалізації) під час

надходження від виробника (постачальника) на відповідний товарний ринок, та прибутку. Гранична постачальницько-збутова надбавка є її максимально допустимим рівнем, який повинен враховуватися суб'єктом господарювання, що здійснює оптову торгівлю, під час встановлення ціни товару.

У свою чергу відповідно до абзацу 12 частини 1 статті 1 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення», **торговельна надбавка (націнка)** – «сума витрат суб'єкта господарювання, що пов'язані з обігом товару та здійснюються в процесі його продажу (реалізації) у роздрібній торгівлі, та прибутку. Гранична торговельна надбавка (націнка) є її максимально допустимим рівнем, який повинен враховуватися суб'єктом господарювання під час реалізації товару в роздрібній торгівлі».

Найменш обмежувальним для суб'єктів господарювання є регулювання прибутковості. Відповідно до абзацу 7 частини 1 статті 1 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення», **«норматив рентабельності** - рівень прибутковості, що визначається суб'єктом господарювання під час формування ціни. Граничний норматив рентабельності є його максимально допустимим рівнем, який повинен враховуватися суб'єктом господарювання під час встановлення ціни товару». Прикладом встановлення нормативів рентабельності є Порядок встановлення цін (тарифів) на екстрену медичну допомогу, що надається іноземним громадянам державними та комунальними закладами охорони здоров'я України, затверджений Наказом МОЗ України від 11.11.1997 року N 328¹⁵, також як і Порядок формування тарифів на послуги з користування громадськими вбиральнями в населених пунктах, затверджений Постановою КМУ від 24 лютого 2016 р. № 107¹⁶. У багатьох випадках наслідком такого регулювання стає штучне роздування суб'єктами господарювання собівартості, у тому числі витрат на виробництво. Адже якщо ціни на товар відповідають витратам на виробництво товару, то такі ціни є економічного обґрунтованими.

Зрештою, державне регулювання у вигляді **доплат** застосовується, наприклад, у п.3 статті 3 Закону України від 15 лютого 1995 року N 56/95-ВР «Про статус гірських населених пунктів в Україні»¹⁷. Доплату визначено в абзаці 4 частини 1 статті 1 Закону України «Про ціни і ціноутворення» як «збільшення ціни товару виробником (постачальником) під час його продажу (реалізації)». Альтернативою доплаті є **знижка (знижувальний коефіцієнт)**, яка абзацом 6 частини 1 статті 1 Закону України «Про ціни і ціноутворення» визначена як «зменшення ціни товару виробником (постачальником) під час його продажу (реалізації)».

Чи є ефективним це вибіркове цінове регулювання?

До Постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2021 р. № 1435, якою внесено зміни до постанови КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1236, і встановлено на період дії карантину, але не довше ніж до 30 квітня 2022 р., для переліку 6803 суб'єктів господарювання¹⁸, основним видом діяльності яких є, зокрема, виробництво продовольчих товарів:

- 1) борошна пшеничного (КВЕД - 10.61),
- 2) молока пастеризованого (КВЕД - 10.51),
- 3) хліба житньо-пшеничного (КВЕД - 10.71),
- 4) яєць курячих (КВЕД - 01.47),
- 5) птиці (тушка куряча) (КВЕД - 10.12),
- 6) олії соняшникової) (КВЕД - 10.41),

для яких встановлено граничний рівень постачальницько-збутової надбавки (постачальницької винагороди) до ціни природного газу власного видобутку (без врахування рентних платежів) на рівні не більше 24 відсотків, не потрапили у тому числі такі види економічної діяльності, у структурі собівартості яких споживання природного газу також є значним:

¹⁵ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0009-98#Text>.

¹⁶ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-2016-%D0%BF#Text>.

¹⁷ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

¹⁸ Згідно з додатком до наказу МінАПК України № 3 від 05.01.2022 р.: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1zskYJ77ZaQrPoUrVniAcANRoK1-PclXP/edit?usp=sharing&ouid=109943832574295558058&rtpof=true&sd=true>.

- 1) металургійні підприємства,
- 2) тепличні господарства,
- 3) виробники цукру,
- 4) підприємства хімічної галузі, тощо.

Одним із найбільш ефективних способів державного цінового регулювання пропозиції соціально значущих товарів, робіт та послуг було б їхнє звільнення від оподаткування податком на додану вартість, відповідно до статті 197 Податкового кодексу України, або принаймні застосування ставки ПДВ, відмінної від основної. Розглянемо питання оподаткування ПДВ, як імпортного, так і внутрішнього, який у ланцюгах доданої вартості при виробництві та постачанні того чи іншого товару чи послуги фактично є податком на кінцевого споживача.

Розміри ставок ПДВ	Перелік видів продукції	
20% (основна)	ст. 193.1-а ПКУ. ст. 194.1 ПКУ.	Операції, зазначені у статті 185 цього Кодексу, крім операцій, що не є об'єктом оподаткування, звільнених від оподаткування, та операцій, до яких застосовується нульова ставка та 7 і 14 відсотків. Тобто за основною ставкою обкладається постачання та ввезення більшості товарів і послуг, а інші ставки оподаткування є винятком.
14%	ст.193.1-г ПКУ. п. 54 ¹ підрозділу 2 розділу XX "Перехідні положення" ПКУ.	Постачання на митній території України та ввезення на митну територію України сільськогосподарської продукції, що класифікується за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 1001 (пшениця і суміш пшениці та жита (меслин)), 1003 (ячмінь), 1005 (кукурудза), 1201 (соєві боби, подрібнені або неподрібнені), 1205 (насіння свиріпи або ріпаку, подрібнене або неподрібнене), 1206 (насіння соняшнику, подрібнене або неподрібнене). Сільськогосподарська продукція, яка ввозиться на територію України або поставляється на території України ¹⁹ . Постачання на митній території України та ввезення на митну територію України сільськогосподарської продукції (товарів), що класифікується за такими кодами згідно з УКТ ЗЕД: 0102 (велика рогата худоба (жива)), 0103 (свині, живі), 0401 (в частині молока незбираного), 1001 (пшениця і суміш пшениці та жита (меслин)), 1002 (жито), 1003 (ячмінь), 1004 (овес), 1005 (кукурудза), 1201 (соєві боби, подрібнені або неподрібнені), 1204 00 (насіння льону, подрібнене або неподрібнене), 1205 (насіння свиріпи або ріпаку, подрібнене або неподрібнене), 1206 00 (насіння соняшнику, подрібнене або неподрібнене), 1207 (насіння або плоди інших олійних культур, подрібнені або неподрібнені), 1212 91 (цукрові буряки), крім операцій з ввезення на митну територію України товарів, визначених у пункті 197.18 статті 197 ПКУ.
7%	ст.193.1-в ПКУ.	Постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, медичних виробів, які внесені до Державного реєстру медичної

¹⁹ Законом України від 17.12.2020 р. № 1115-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції» ставка ПДВ на операції з сільськогосподарською сировиною була знижена з 20% до 14%. А Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість при оподаткуванні операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції" від 01.07.2021 р. № 1600-ІХ відновив ставку ПДВ у розмірі 20% при ввезенні на територію України та постачанні великої рогатої худоби, свиней та овець, молока, жита, вівса, насіння льону, олійних культур, цукрових буряків. Проте, уведена із 01.03.2021 року ставка ПДВ у розмірі 14%, залишається для операцій з постачання пшениці та жита (меслин), ячменю, кукурудзи, соєвих бобів, свиріпи або ріпаку, соняшнику.

Розміри ставок ПДВ	Перелік видів продукції	
		техніки та виробів медичного призначення або відповідають вимогам відповідних технічних регламентів, послуги з показу театральних, музичних та інших постановок, прем'єри кінофільмів, виставки, екскурсії, деякі послуги готельного бізнесу та ін.
0% (нульова)	ст.195 ПКУ.	<p>Вивезення товарів за межі митної території України:</p> <ul style="list-style-type: none"> - у митному режимі експорту; - у митному режимі реекспорту, якщо товари поміщені у такий режим відповідно до пунктів 3 (щодо товарів у вигляді продуктів їх переробки) та 5 частини першої статті 86 Митного кодексу України; - у митному режимі безмитної торгівлі; - у митному режимі вільної митної зони. <p>Постачання товарів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - для заправки або забезпечення морських суден, - для заправки або забезпечення повітряних суден, - для заправки (дозаправки) та забезпечення космічних кораблів, космічних ракетних носіїв або супутників Землі; - для заправки (дозаправки) або забезпечення наземного військового транспорту чи іншого спеціального контингенту Збройних Сил України, що бере участь у миротворчих акціях за кордоном України, або в інших випадках, передбачених законодавством; - магазинами безмитної торгівлі, відповідно до порядку, встановленого Кабінетом Міністрів України. <p>Загалом, вивезення за кордон товарів в різних митних режимах: безмитної торгівлі, вільної митної зони, режимі експорту.</p> <p>Поставка деяких видів товарів: для заправки або забезпечення морських і повітряних суден, космічних кораблів і носіїв, наземного військового транспорту, а також магазинах безмитної торгівлі лише для громадян, які виїжджають, тощо.</p>
Операції, що не є об'єктом оподаткування.	ст.196 ПКУ.	<p>Численні види різноманітних послуг.</p> <p>Ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України незалежно від обраного митного режиму товарів, митна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро.</p> <p>Ввезення на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро, у несупроводжуваному багажі, тощо.</p>
Операції, звільнені від оподаткування.	ст.197 ПКУ.	<p>Операції з постачання продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;</p> <p>з постачання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - різноманітних освітніх послуг, послуг з охорони здоров'я, надання косметологічної допомоги, - послуг з перевезення пасажирів міським пасажирським транспортом (крім таксі), тарифи на які регулюються в установленому законом порядку; <p>надання благодійної допомоги, зокрема безоплатне постачання товарів/послуг благодійним організаціям;</p> <p>постачання послуг з фундаментальних досліджень, науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт.</p> <p>Абзацом першим пункту 38 підрозділу 2 розділу XX Податкового кодексу України із змінами, внесеними згідно із Законом № 532-ІХ від 17.03.2020, звільняються від оподаткування податком на додану</p>

Розміри ставок ПДВ	Перелік видів продукції	
		<p>вартість:</p> <p>1) операції з ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що закуповуються за кошти державного бюджету особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я;</p> <p>2) операції з постачання на митній території України лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що закуповуються за кошти державного бюджету особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, для виконання програм та здійснення централізованих заходів з охорони здоров'я. При цьому норми пункту 198.5 статей 198 та 199 цього ПКУ не застосовуються;</p> <p>3) операції з безоплатного постачання (передачі) особою, уповноваженою на здійснення закупівель у сфері охорони здоров'я, лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що були ввезені та/або поставлені на митній території України відповідно до підпунктів 1 і 2 пункту 38 прим 1 підрозділу 2 розділу ХХ ПКУ, на користь структурних підрозділів з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій або суб'єктів господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики;</p> <p>4) операції з безоплатного постачання (передачі) лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що були ввезені та/або поставлені (передані) на митній території України відповідно до підпунктів 1 - 3 пункту 38 прим 1 підрозділу 2 розділу ХХ ПКУ, у разі здійснення перерозподілу таких лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них у встановленому законодавством порядку між структурними підрозділами з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та/або суб'єктами господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики;</p> <p>5) операції з безоплатного постачання (передачі) у системі охорони здоров'я до кінцевого споживача (пацієнта), у тому числі з метою надання необхідних медичних послуг та лікарських засобів, що передбачені програмою медичних гарантій, лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, що були ввезені та/або поставлені (передані) на митній території України відповідно до підпунктів 1 - 4 пункту 38 прим 1 підрозділу 2 розділу ХХ ПКУ, структурними підрозділами з питань охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій або суб'єктами господарювання, які мають ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики.</p> <p>операції з ввезення на митну територію України лікарських засобів, внесених до Державного реєстру лікарських засобів, медичних виробів, внесених до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення та/або введених в обіг відповідно до законодавства у сфері технічного регулювання та оцінки відповідності, та операції з першого постачання таких лікарських засобів, медичних</p>

Розміри ставок ПДВ	Перелік видів продукції	
		виробів на митній території України, тимчасово, до 31 грудня 2022 року,.

Джерело: www.rada.gov.ua.

Здавалось би, якщо кінцевий споживач, який формує попит на соціально значущий товар, є соціально вразливим, то першочерговим напрямом державного цінового регулювання повинне було б стати зменшення податкового тягара на кінцевого споживача у частині пропозиції товарів та послуг, з одночасним наданням такому споживачеві адресної підтримки. У Податковому кодексі України вже накопичено значний досвід тимчасового звільнення від оподаткування ПДВ, наприклад, для **лікарських засобів**, у вигляді Закону України 17 березня 2020 року № 532-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підвищення доступності лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, які закуповуються за кошти державного бюджету, та створення умов для закупівель у сфері охорони здоров'я за кошти державного бюджету»²⁰.

Проте у Верховній Раді України IX-го скликання не було зареєстровано жодного законопроекту щодо включення постачання товарів, що мають істотну соціальну значущість, до статті 197 Податкового кодексу України, як операцій, звільнених від оподаткування ПДВ. Звільнення операцій від ПДВ меншою мірою вплине на виробників, переробників та експортерів, які у більшості випадків за фактом обнулення податкового кредиту податковими зобов'язаннями з ПДВ виступають в ролі податкових агентів, а переважно буде таким собі трансфертом з державного бюджету до кінцевих споживачів, на яких тягарем лягає цей непрямий податок. Зменшення ставок ПДВ, або тимчасове звільнення від оподаткування ПДВ соціально значущих товарів зробить пропозицію цих товарів більш доступною для соціально вразливих категорій споживачів.

До того ж у регулюванні цінової пропозиції через зменшення ставок ПДВ або звільнення операцій із соціально значущими товарами від ПДВ є багато «підводних каменів».

По-перше, відповідно до пункту 3 частини 1 статті 5 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення», Кабінету Міністрів України у сфері ціноутворення «визначає перелік товарів, державні регульовані ціни на які затверджуються відповідними органами виконавчої влади, якщо інше не визначено законом». Проте затвердивши 185 Постанов та 33 Розпорядження у сфері державного цінового регулювання, Кабінет Міністрів України так і не створив єдиний перелік соціально значущих товарів. Як наслідок, існують різні переліки у принаймні двох Постановах Кабінету Міністрів України. Перелік соціально значущих товарів, визначений Постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 2002 р. № 803, є більш розширеним у порівнянні з переліком, визначеним Постановою КМУ від 22 квітня 2020 р. № 341. На відміну від Постанови КМУ від 22 квітня 2020 р. № 341, яка лише в загальному вигляді визначила соціально значущі товари, Постановою Кабінету Міністрів України від 13 червня 2002 р. № 803 соціально значущі товари та послуги поділені на:

- 1) продукти харчування,
- 2) окремі види продуктів перероблення нафти,
- 3) товари та послуги, які реалізуються за регульованими цінами і тарифами.

Продукти харчування.	Окремі види продуктів перероблення нафти.	Товари та послуги, які реалізуються за регульованими цінами і тарифами.
Законопроектом № 5425-2 від 13.05.2021 пропонується зменшити ставку ПДВ з до 20% до 14% по операціях з постачання на	Законопроект щодо зменшення ставок ПДВ або звільнення операцій від ПДВ відсутній.	Затверджуються НКРЕКП за поданням суб'єктів природних монополій. Затверджуються органами

²⁰ Джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-20/sp:wide#n2>.

Продукти харчування.	Окремі види продуктів перероблення нафти.	Товари та послуги, які реалізуються за регульованими цінами і тарифами.
митній території України та ввезення на митну територію України харчових продуктів, що мають істотну соціальну значущість, за переліком, затвердженим КМУ.		місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади. Пункт 16 Постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. N 1548 втратив чинність на підставі Постанови КМ N 342 від 11.05.2005 р., внаслідок чого Рада міністрів АРК, обласні, Київська і Севастопольська МДА з травня 2005 року втратили повноваження щодо встановлення тарифів на послуги з теплопостачання, водопостачання та водовідведення.

Загалом, Офіс ефективного регулювання визначив, що 36,9% із 618 нормативно-правових актів, що містять елементи державного цінового реагування, вважає неактуальними, тобто такими, що засмічують нормативно-правове поле України. Залишається питання до Секретаріату Кабінету Міністрів України, якщо Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2002 р. № 803 є неактуальною, то чому вона не досі була скасована? Мабуть, тому, що цією **Постановою КМУ затверджено Порядок проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку, відповідно до ч. 2 статті 19 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення»**. Попри те, що відповідно до розрахунків Офісу ефективного регулювання, Постанова КМУ № 803 не охоплює моніторингом приблизно 60% товарних груп, щодо яких запроваджене державне регулювання.

Водночас, неохоплені товарні групи можуть регулюватись такими нормативно-правовими актами:

№	Об'єкт моніторингу.	Нормативно-правовий акт.
1	Основні види металопродукції та енергоносіїв, що використовуються підприємствами вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на виготовлення техніки і обладнання для агропромислового комплексу.	Ч. 2 ст. 13 Закону України від 7 лютого 2002 року № 3023-III «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» ²¹ .
2	Вугільна продукція.	Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2012 р. № 78 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу цін на вугільну продукцію» ²² .
3	Моніторинг аграрного ринку - система регулярних спостережень на аграрному ринку, що здійснюється протягом маркетингового періоду шляхом збирання, оброблення,	Пункт 2.9 статті 2 Закону України від 24.06.2004 р. № 1877-IV «Про державну підтримку сільського господарства України» ²³ .

²¹ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3023-14#Text>.

²² Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-2012-%D0%BF#Text>.

²³ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>.

№	Об'єкт моніторингу.	Нормативно-правовий акт.
	аналізу та висвітлення інформації про ціни попиту і обсяги товарних пропозицій на сільськогосподарську продукцію та продукти її переробки з метою характеристики поточного стану ринку, прогнозування та підготовки пропозицій.	
4	Ринки, що перебувають у стані природних монополій, у сфері теплопостачання і централізованого водопостачання та централізованого водовідведення та прогнозування стану розвитку таких ринків.	Пункт 5 частини 1 статті 6 Закону України від 09.07.2010 № 2479-VI «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг» ²⁴ .
5	Державне регулювання, моніторинг та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг, зокрема: 1) у сфері енергетики; 2) у сфері комунальних послуг.	Пп. 1 та 2 частини 1 статті 2 Закону України від 22 вересня 2016 року № 1540-VIII «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» ²⁵ .
6	Зміни цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) і розрахунки індексів споживчих цін. Набір товарів в індексі – у 6,5 разів більше, ніж визначено Постановою КМУ № 803.	Закон України від 17 вересня 1992 року № 2614-XII «Про державну статистику» ²⁶ . Наказ Держстату України від 29.08.2016 року № 158 «Про затвердження Методологічних положень щодо організації статистичного спостереження за змінами цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) і розрахунків індексів споживчих цін» ²⁷ .

Повноваженнями щодо моніторингу державних регульованих цін загалом наділені **дев'ять органів**:
Кабінет Міністрів України,
Мінекономіки України,
Держстат України,
Мінпаливенерго України,
Міністерство охорони здоров'я України,
Міністерство розвитку громад та територій України,
Міністерство соціальної політики України,
Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації,
Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

Товари, що мають соціальну значущість, як першочергові об'єкти державного регулювання.

Товари, що мають істотну соціальну значущість, у першу чергу повинні стати об'єктами державного регулювання як з позицій соціально-економічного розвитку, так і з позицій регіонального людського розвитку.

Відповідно до ст. 12 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення» державні регульовані ціни запроваджуються на товари, які справляють визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін, мають істотну соціальну значущість, а також на товари, що виробляються суб'єктами, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку. А Законом України «Про ціни та ціноутворення» та Законом України від 5 квітня 2007 року № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» визначаються повноваження, права і обов'язки посадових осіб, які здійснюють

²⁴ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-17#Text>.

²⁵ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19#Text>.

²⁶ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12#Text>.

²⁷ Див.: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2016/158/158_2016.htm.

державний контроль у сфері ціноутворення.

Повний перелік товарів, що мають істотну соціальну значущість, було визначено у Постанові КМУ від 22 квітня 2020 р. № 341, остання редакція якої містить сімнадцять позицій:

- 1) Крупа гречана,
- 2) Цукор-пісок,
- 3) Борошно пшеничне вищого сорту,
- 4) Макаронні вироби вітчизняного виробництва, (вермішель з борошна пшеничного вищого сорту)
- 5) Молоко пастеризоване жирністю 2,5 відсотка (у плівці),
- 6) Хліб житньо-пшеничний,
- 7) Яйця курячі категорії С1,
- 8) Птиця (тушка куряча),
- 9) Вода мінеральна негазована,
- 10) Масло вершкове жирністю 72,5 відсотка,
- 11) Природний газ,
- 12) Електрична енергія,
- 13) Бензин марки А-92,
- 14) Бензин марки А-95,
- 15) Дизельне пальне,
- 16) Батон,
- 17) Олія соняшникова.

Заходи впливу на пропозицію.

Одним із найефективніших заходів нецінового впливу на пропозицію є створення державних запасів – елемент кількісного регулювання пропозиції. Логіка полягає в тому, що на загальнодержавному або місцевому рівнях можна створити належні запаси соціально значущих товарів.

Іншим неціновим інструментом є квотування експорту.

Повноваження органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів) було визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 року № 1548. Абзац 30 пункту 12 цієї Постанови КМУ встановив, що Рада Міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації регулюють (встановлюють) ... «граничний рівень цін на зерно сільськогосподарських культур».

Проте крім граничного рівня цін на зерно (ДК 021:2015: 03211000-3), що визначається обласними державними адміністраціями, є ще й державне цінове регулювання. Яким чином працює державне цінове регулювання?

Розглянемо детальніше інфраструктуру державного цінового регулювання, як об'єкти, так і регуляторів.

1) Щодо об'єктів державного цінового регулювання.

Відповідно до п. 3.3.1 Закону України від 9 лютого 2012 року № 4391-VI «Про державну підтримку сільського господарства України», «об'єктами державного цінового регулювання є такі види сільськогосподарської продукції (товарів):

№		ДСТУ / ГОСТ	УКТ ЗЕД
1	Пшениця тверда.	ДСТУ-3768-2019	1001 10 00
2	Пшениця м'яка.	ДСТУ-3768-2019	0
3	Зерно суміші пшениці та жита (меслин).		1001 90 91 00
4	Кукурудза.	ДСТУ 4525-2006	1005

№		ДСТУ / ГОСТ	УКТ ЗЕД
5	Ячмінь.	ДСТУ-3769-98	1003 00
6	Жито озиме.	ДСТУ 4522:2006	1002 00 00 00
7	Жито ярове.	ДСТУ 4522:2006	0
8	Горох.	ДСТУ 4523:2006	0710 21 00 00
9	Гречка.	ДСТУ 4524:2006	1008 10 00 00
10	Просо.	ДСТУ 5026:2008	1008 20 00 00
11	Овес.	ДСТУ 4963:2008	1004 20 00 00
12	Соя.	ДСТУ 4964:2008	1201 00
13	Насіння соняшнику.	ДСТУ-4964-2006	1206 00
14	Насіння ріпаку.	ДСТУ 4966:2008	1205 10
15	Насіння льону.	ДСТУ 4511:2006	1204 00
16	Шишки хмелю.	ДСТУ 4099-2002	1210
17	Цукор-пісок (буряковий).	ДСТУ 2075-92 (ГОСТ 12572-93)	1701 99 10 00
18	Борошно пшеничне.	ДСТУ 46.004-99	1101 00

Відповідно до п. 2.15 статті 2 Закону України від 24 червня 2004 року № 1877-IV «Про державну підтримку сільського господарства України», «сільськогосподарська продукція (сільськогосподарські товари) – товари, зазначені у групах 1-24 УКТ ЗЕД згідно із Законом України «Про Митний тариф України», якщо при цьому такі товари (продукція)

вирощуються,
відгодовуються,
виловлюються,
збираються,
виготовляються,
виробляються,
переробляються,
безпосередньо виробником цих товарів (продукції),
а також продукти обробки
та переробки цих товарів (продукції),
якщо вони були придбані або вироблені на власних або орендованих потужностях (площах)».

Додаткова класифікація сільськогосподарської продукції наведена в абзаці третьому пункту 2.15 статті 2 цього ж Закону України.

2) Щодо ролі обох Аграрних фондів у сфері продовольчої безпеки.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 6 липня 2005 року № 543 «Про Аграрний фонд», прийнятої на виконання статті 9 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України», було створено Аграрний фонд України, який є державною спеціалізованою бюджетною установою, уповноваженою реалізувати цінову політику в агропромисловому секторі економіки, що здійснює операції, пов'язані з державним ціновим регулюванням, на Аграрній біржі.

Паралельно з державною спеціалізованою бюджетною установою Кабінетом Міністрів України 2013-го року було створено ПАТ «Аграрний фонд» (<http://agrofond.gov.ua>), на формування статутного капіталу якого Урядом було виділено 5 млрд. грн. Очікується передача всіх вимог і зобов'язань державної спеціалізованої бюджетної установи у процесі її очікуваної ліквідації на баланс ПАТ «Аграрний фонд».

Механізми визначення граничного рівня цін на зерно та державного цінового регулювання сільськогосподарської продукції.

Заходи впливу на попит.

Товари, що мають соціальну значущість, як першочергові об'єкти державного регулювання.

Відповідальність суб'єктів господарювання за порушення законодавства про ціни та ціноутворення.

Пунктами 1-4 частини 1 статті 20 Закону України від 21 червня 2012 року № 5007-VI «Про ціни і ціноутворення» передбачено застосування адміністративно-господарських санкцій за порушення законодавства про ціни і ціноутворення до суб'єктів господарювання:

- 1) порушення вимог щодо формування, встановлення та застосування державних регульованих цін - вилучення необґрунтовано одержаної виручки, що становить позитивну різницю між фактичною виручкою від продажу (реалізації) товару та виручкою за цінами, сформованими відповідно до запровадженого способу регулювання (крім тих, що на постійній основі надають житлово-комунальні послуги або мають адресного споживача), та штраф у розмірі 100 відсотків необґрунтовано одержаної виручки;
- 2) стягнення плати за товари, які згідно із законодавством надаються безоплатно, - штраф у розмірі 100 відсотків вартості проданих (реалізованих) товарів;
- 3) надання уповноваженим органам недостовірних відомостей - штраф у розмірі 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 4) невиконання приписів уповноважених органів або створення перешкод для виконання покладених на них функцій - штраф у розмірі 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Також визначена відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій.

Також Кодексом України «Про адміністративні правопорушення» визначена адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері ціноутворення та захисту економічної конкуренції. Зокрема, у статті 165-2 щодо порушення порядку формування та застосування цін і тарифів, статті 188³ щодо невиконання законних вимог посадових осіб органів державного контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення, статті 244⁵ щодо органів державного контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення, статті 244⁶ щодо інспекції державного архітектурно-будівельного контролю.

Також **штрафні санкції** за необґрунтоване застосування тарифів на виробництво теплової енергії та її транспортування чи постачання або завищення нарахування плати за фактично відпущену теплову енергію споживачу (покупцю) передбачено статтею 31 Закону України «Про тепlopостачання».

Прибуток, одержаний суб'єктами природних монополій у результаті порушення норм статті 19 Закону України «Про природні монополії», вилучається в судовому порядку до Державного бюджету України.

Виручка, одержана суб'єктами природних монополій у результаті порушення встановлених органами, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, рівня цін (тарифів) вилучається до відповідного бюджету згідно з законодавством про ціни і ціноутворення.

У разі поставок цукру на внутрішній ринок понад встановлену квоту або реалізації його за цінами, що нижчі від визначеної мінімальної ціни, з суб'єкта підприємницької діяльності стягується **штраф у розмірі подвійної вартості цукру**, реалізація якого здійснена з порушенням встановленого порядку, відповідно до статті 9 Закону України «Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру».

РЕГУЛЮВАННЯ ПОПИТУ (КІЛЬКОСТІ ТА ЦІНИ).

Абзац третім статті 1 Закону України від 5 жовтня 2000 року № 2017-III «Про державні соціальні стандарти та

державні соціальні гарантії» визначено, що «державні соціальні гарантії – встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму»²⁸.

Відповідно до частини 1 статті 9 Закону України від 5 жовтня 2000 року № 2017-III «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «Кабінет Міністрів України, органи виконавчої влади послідовно вживають заходів щодо забезпечення соціальних гарантій населенню, насамперед малозабезпеченим сім'ям, шляхом запровадження системи компенсаційних виплат у зв'язку із зростанням цін та індексації грошових доходів соціально-економічних груп населення відповідно до законодавства».

Пільгові умови задоволення потреб у товарах та послугах окремим категоріям громадян, які потребують соціальної підтримки, передбачено Законом України «Про транспорт», Законом України «Про соціальні послуги», Законом України «Про житлово-комунальні послуги», Основами законодавства України про охорону здоров'я, тощо.

Щодо адресних субсидій для оплати житлово-комунальних послуг, які надаються громадянам України.

Відповідно до статті 20 Закону України від 05.10.2000 р. № 2017-III «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», «надання державних соціальних гарантій здійснюється за рахунок бюджетів усіх рівнів, коштів підприємств, установ і організацій та соціальних фондів на засадах адресності та цільового використання». Такі гарантії надаються шляхом цільової адресної соціальної підтримки у вигляді дотацій.

Виробникам соціально значущих товарів така адресна підтримка споживачів є значно вигіднішою, оскільки бенефіціарами державного цінового регулювання є велика кількість споживачів, які адресно не потребують соціальної підтримки.

Любич Андрій Васильович
Голова ГО «Інститут фінансів та права»
+380(67) 4019374.
institute_fl@institute.fl.org.

²⁸ Див.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>.

Додаток 1.

Таблиця.

Сектори контролю за регульованими цінами:	Адм.-тер. одиниця.	Веб-сторінка.
Головне управління Держпродспоживслужби	Автономна Республіка Крим	
Головне управління Держпродспоживслужби	Вінницька область,	http://www.vingudpss.gov.ua/sekto-kontrolyu-za-regulovanimi-cinami
Головне управління Держпродспоживслужби	Волинська область,	http://voldpss.gov.ua/department/pro-sektor/
Головне управління Держпродспоживслужби	Дніпропетровська область,	https://dp.dpss.gov.ua/diyalnist/napryami-diyalnosti/derzhavne-regulovannya-cin
Головне управління Держпродспоживслужби	Донецька область,	http://dndpss.gov.ua/sekto-tsin/
Головне управління Держпродспоживслужби	Житомирська область,	http://zt-dpss.gov.ua/wp-content/uploads/pidsymki-ciny.pdf
Головне управління Держпродспоживслужби	Закарпатська область,	http://zak-dpss.gov.ua/index.php?page=cinu
Головне управління Держпродспоживслужби	Запорізька область,	https://www.gudpss-zp.gov.ua/?page=post&id=30
Головне управління Держпродспоживслужби	Івано-Франківська область,	https://vetif.gov.ua/struktura/holovne-upravlinnia.html
Головне управління Держпродспоживслужби	Київська область,	http://oblvet.org.ua/sekto-kontrolyu-za-regulovanimi-cinami/
Головне управління Держпродспоживслужби	Кіровоградська область,	http://kr.consumer.gov.ua/doc/kadri/struktura.pdf
Головне управління Держпродспоживслужби	Луганська область,	https://lugdpss.gov.ua/kontrol-u-sferi-tsinoutvorennia/dokumenty
Головне управління Держпродспоживслужби	Львівська область,	https://lvivdpss.gov.ua/upravlinnya/sekto-kontrolyu-za-rehulovanymy-tsinamy/
Головне управління Держпродспоживслужби	Миколаївська область,	http://dpssmk.gov.ua/sekto-kontrolyu-za-rehulovanymy-tsinamy/
Головне управління Держпродспоживслужби	Одеська область,	https://odesa.consumer.gov.ua/uk/struktura/sekto-kontroliu-za-rehulovanymy-tsinamy
Головне управління Держпродспоживслужби	Полтавська область ²⁹ ,	http://polvet.gov.ua/uk/sekto-kontrolyu-za-regulovanymy-tsinamy/
Головне управління Держпродспоживслужби	Рівненська область,	https://www.rivneprod.gov.ua/kontrol-u-sferi-tsinoutvorennia/
Головне управління Держпродспоживслужби	Сумська область,	http://dpss-sumy.gov.ua/sekto-kontrolyu-za-regulovanimi-cinami
Головне управління Держпродспоживслужби	Тернопільська область,	https://dpss-te.gov.ua/sekto-kontroliu-za-regulovanimi-tsinami
Головне управління Держпродспоживслужби	Харківська область,	http://kh-consumer.gov.ua/?p=1088
Головне управління Держпродспоживслужби	Херсонська область,	https://dpss-ks.gov.ua/derzhavnij-kontrol-za-regulovanimi-cinami
Головне управління Держпродспоживслужби	Хмельницька область,	https://consumerhm.gov.ua/sekto-kontroliu-za-rehulovanymy-tsinamy

²⁹ Додаткова інформація: <http://www.cnap-pl.gov.ua/index.php/monitorynh-tsin>.

Сектори контролю за регульованими цінами:	Адм.-тер. одиниця.	Веб-сторінка.
Головне управління Держпродспоживслужби	Черкаська область,	https://www.cherk-consumer.gov.ua/hromadianam/sector-za-kontroliu-rehulovanymy-tsinamy/pro-upravlinnia-sektor-za-kontroliu-rehulovanymy-tsinamy
Головне управління Держпродспоживслужби	Чернівецька область,	http://www.consumer-cv.gov.ua/pro-sektor/
Головне управління Держпродспоживслужби	Чернігівська область,	https://dpssc.gov.ua/kontrol-u-sferi-tsinoutvorennia/pro-sektor.html
Головне управління Держпродспоживслужби	місто Київ	http://ses.gov.ua/index.php?p=content&id=9&name=kontrol-u-sfer-tsinoutvorennia&area=1
Головне управління Держпродспоживслужби	місто Севастополь	

Додаток 2.

Таблиця. Структура функціонування компенсаторного механізму суб'єктам господарювання.

Сфера	Мета	Спосіб відшкодування та застосовані компенсаторні механізми	Порядок відшкодування	Джерела фінансування	НПА, який встановлює порядок відшкодування	Особа, на товари, роботи та послуги якої запроваджено державне цінове регулювання, який відшкодовується їх вартість
Лікарські засоби під час амбулаторного лікування осіб, що страждають на серцево-судинні захворювання, цукровий діабет II типу, бронхіальну астму	Забезпечення доступності лікарських засобів.	Цільова субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на підставі звіту суб'єкта господарювання про відпущенні ним лікарські засоби.	Суб'єкти господарювання звертаються до розпорядників бюджетних коштів із заявою про укладення договору про відшкодування вартості лікарських засобів. Розпорядники бюджетних коштів, визначені рішеннями про відповідні бюджети згідно із законодавством, формують на підставі укладених договорів перелік суб'єктів господарювання, що здійснюють відпуск лікарських засобів. Для отримання відшкодування суб'єкти господарювання двічі на місяць подають розпорядникам	Цільова субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам.	Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2017 р. № 152 «Про забезпечення доступності лікарських засобів».	Суб'єкти господарювання, які провадять господарську діяльність з роздрібною торгівлі лікарськими засобами, незалежно від форми власності та підпорядкування, аптечні заклади яких розташовані в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці

Сфера	Мета	Спосіб відшкодування та застосовані компенсаторні механізми	Порядок відшкодування	Джерела фінансування	НПА, який встановлює порядок відшкодування	Особа, на товари, роботи та послуги якої запроваджено державне цінове регулювання, якій відшкодовується їх вартість
			бюджетних коштів, визначених рішеннями про відповідні бюджети згідно із законодавством, звіт про відпущені лікарські засоби. Відшкодування вартості лікарських засобів суб'єктові господарювання здійснюється протягом п'яти робочих днів з дня надходження зазначеного звіту.			
Перевезення пільгових категорій громадян.	Надання пільг окремим категоріям громадян на безоплатний проїзд.	Компенсація за безоплатне перевезення окремих категорій громадян.	Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування зобов'язані надати перевізникам, які здійснюють пільгові перевезення пасажирів та перевезення пасажирів за регульованими тарифами, компенсацію відповідно до закону. У разі встановлення рівня тарифу, який не покриває витрат, пов'язаних	Місцевий або державний бюджет залежно від того, який орган влади затвердив тариф (місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування).	Закон України «Про транспорт» (стаття 7); Закону України «Про міський електричний транспорт»; Закон України «Про автомобільний транспорт» (стаття 29); Закон України «Про залізничний	Перевізник.

Сфера	Мета	Спосіб відшкодування та застосовані компенсаторні механізми	Порядок відшкодування	Джерела фінансування	НПА, який встановлює порядок відшкодування	Особа, на товари, роботи та послуги якої запроваджено державне цінове регулювання, якій відшкодовується їх вартість
			з перевезенням пасажирів, втрати перевізника компенсуються уповноваженим органом, яким затверджуються тарифи, за рахунок коштів відповідних бюджетів.		транспорт» (стаття 9); Бюджетний кодекс України (стаття 91).	
Приймання та доставка вітчизняних періодичних друкованих видань за передплатою.	З метою державної підтримки засобів масової інформації.	Фінансова допомога.	Відшкодування різниці між розрахунковим (за собівартістю) та фіксованим (стаття 9 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів») тарифом на доставку державних друкованих засобів масової інформації передплатникам.	Відповідно до статті 4 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» необхідні для фінансової допомоги кошти визначаються в Державному бюджеті України окремим рядком і обслуговуються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері	Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів».	Суб'єктам господарювання, що надають послуги з приймання та доставки вітчизняних періодичних друкованих видань за передплатою і розташовані на території України, незалежно від підпорядкування та форми власності.

Сфера	Мета	Спосіб відшкодування та застосовані компенсаторні механізми	Порядок відшкодування	Джерела фінансування	НПА, який встановлює порядок відшкодування	Особа, на товари, роботи та послуги якої запроваджено державне цінове регулювання, якій відшкодовується їх вартість
				казначейського обслуговування бюджетних коштів.		
Житлово-комунальні послуги: електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот.	Посилення соціального захисту населення в умовах підвищення цін і тарифів на комунальні послуги. Надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот.	Компенсація підприємствам, що надають послуги електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот.	Орган соціального захисту населення подає підприємствам списки осіб, яким призначено компенсацію із зазначенням перерахованих розмірів компенсації. Компенсація щомісяця перераховується підприємствам, що надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, і зараховується на особові рахунки заявника, якому призначено компенсацію.	Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот.	Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2014 р. № 83 «Про посилення соціального захисту населення в умовах підвищення цін і тарифів на комунальні послуги». Пункт 14 частини 1 статті 1 Закону України від 01.07.2014 р. № 1555-VII «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» визначив послуги, що становлять	Житлово-експлуатаційні організації, житлово-будівельні (житлові) кооперативи, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку та підприємства, що надають комунальні послуги.

Сфера	Мета	Спосіб відшкодування та застосовані компенсаторні механізми	Порядок відшкодування	Джерела фінансування	НПА, який встановлює порядок відшкодування	Особа, на товари, роботи та послуги якої запроваджено державне цінове регулювання, якій відшкодовується їх вартість
	територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот.				загальний економічний інтерес, як послуги, пов'язані із задоволенням особливо важливих загальних потреб громадян, що не можуть надаватися на комерційній основі без державної підтримки.	
Загальнодоступні телекомунікаційні послуги.	Надання громадянам України, за регульованими державою тарифами, можливості задовольняти власні потреби в телекомунікаційних послугах, визначених цим Законом,	Механізм компенсації збитків.	Не встановлено.	Не встановлено.	Відповідно до статті 64 Закону України «Про телекомунікації», механізм компенсації збитків, установлюється Кабінетом Міністрів України.	Оператори провайдери телекомунікацій з істотною ринковою перевагою на ринках певних телекомунікаційних послуг, а також оператори фіксованого проводового зв'язку, які здійснюють

Сфера	Мета	Спосіб відшкодування та застосовані компенсаторні механізми	Порядок відшкодування	Джерела фінансування	НПА, який встановлює порядок відшкодування	Особа, на товари, роботи та послуги якої запроваджено державне цінове регулювання, якій відшкодовується їх вартість
	повноцінно брати участь у політичному, економічному та громадському житті суспільства.					або мають намір здійснювати діяльність у регіонах з недостатнім задоволенням попиту споживачів на загальнодоступні телекомунікаційні послуги.
Безоплатні соціальні послуги.	Надання соціальних послуг особам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.	Компенсація.	Непрацюючим фізичним особам, які постійно надають соціальні послуги громадянам похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги (крім осіб, що обслуговуються соціальними службами), призначається щомісячна компенсаційна виплата.	Бюджети міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад та місцеві	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги» від 29.04.2004 № 558.	Фізичні особи, які постійно надають соціальні послуги.

Сфера	Мета	Спосіб відшкодування та застосовані компенсаторні механізми	Порядок відшкодування	Джерела фінансування	НПА, який встановлює порядок відшкодування	Особа, на товари, роботи та послуги якої запроваджено державне цінове регулювання, якій відшкодовується їх вартість
				<p>бюджети Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям під час формування проектів відповідних місцевих бюджетів передбачати згідно із статтями 89 і 91 Бюджетного кодексу кошти для здійснення компенсаційних виплат фізичним особам, які надають соціальні послуги, у складі видатків на фінансування місцевих і державних програм</p>		

Сфера	Мета	Спосіб відшкодування та застосовані компенсаторні механізми	Порядок відшкодування	Джерела фінансування	НПА, який встановлює порядок відшкодування	Особа, на товари, роботи та послуги якої запроваджено державне цінове регулювання, якій відшкодовується їх вартість
				соціального захисту та соціального забезпечення.		
Постачання електричної енергії за регульованим тарифом.	Забезпечення постачання електричної енергії населенню, іншим пільговим категоріям споживачів.	Дотації.	Матеріали на отримання компенсації втрат подаються ліцензіатами, які постачають електричну енергію до центрального апарату НКРЕКП. Заяву про отримання компенсації втрат від постачання електроенергії у розрахунковому місяці подають за формою, встановленою НКРЕКП. До заяви додається розрахунок прогнозованої суми компенсації втрат у розрахунковому місяці за формою, встановленою НКРЕКП. Заява та розрахунок прогнозованої суми компенсації втрат надаються в паперовому вигляді та в	Населення – за рахунок побутових споживачів; Інші пільгові категорії споживачів – за рахунок інших побутових споживачів електроенергії.	Постанова НКРЕ від 21.02.2008 № 198. Постанова НКРЕ від 26.07.2007 № 996. Постанова НКРЕ від 26.06.2007 № 866. Постанова НКРЕ від 02.04.2009 № 387. Постанова НКРЕ від 11.04.2013 № 408. Постанова НКРЕ від 26.02.2001 № 184. Постанова НКРЕКП від 29.08.2017 № 1050.	Ліцензіат з постачання електроенергії за регульованим тарифом.

Сфера	Мета	Спосіб відшкодування та застосовані компенсаторні механізми	Порядок відшкодування	Джерела фінансування	НПА, який встановлює порядок відшкодування	Особа, на товари, роботи та послуги якої запроваджено державне цінове регулювання, якій відшкодовується їх вартість
			електронному вигляді. Рішення НКРЕКП щодо встановлення суми компенсації втрат ліцензіатів оформлюється постановою, електронна копія якої надсилається ліцензіатам та територіальним органам НКРЕКП електронною поштою не пізніше ніж за один робочий день до початку розрахункового місяця.			